

Отримано: 02 вересня 2020 р.

Прорецензовано: 17 вересня 2020 р.

Прийнято до друку: 21 вересня 2020 р.

e-mail: natalia.ivanchuk@oa.edu.ua

DOI: 10.25264/2311-5149-2020-18(46)-57-61

Іванчук Н. В. Фінансова звітність як джерело інформації для аналізу фінансового стану підприємства. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Економіка»* : науковий журнал. Острог : Вид-во НаУОА, вересень 2020. № 18(46). С. 57–61.

УДК: 657.37

JEL-класифікація: M 40

ORCID-ідентифікатор: 0000-0002-1818-3269

Іванчук Наталія Володимирівна,
кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів обліку і аудиту
Національного університету «Острозька академія»

ФІНАНСОВА ЗВІТНІСТЬ ЯК ДЖЕРЕЛО ІНФОРМАЦІЇ ДЛЯ АНАЛІЗУ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА

У статті розглянуто сутність, мету складання та зацікавлених користувачів фінансової звітності, її недоліки у процесі проведення аналізу фінансового стану. Доведено, що фінансова звітність підприємства потребує удосконалення для забезпечення повнішого задоволення інформаційних потреб зацікавлених користувачів, оскільки наявна система показників цієї звітності не дозволяє повною мірою вирішити всі завдання аналізу фінансового стану підприємства. Запропоновано шляхи покращення структури фінансової звітності підприємства.

Ключові слова: фінансова звітність, фінансовий стан, фінансовий аналіз.

Іванчук Наталія Владимировна,
кандидат экономических наук, доцент кафедры финансов, учета и аудита
Национального университета «Острозьская академия»

ФИНАНСОВАЯ ОТЧЕТНОСТЬ КАК ИСТОЧНИК ИНФОРМАЦИИ ДЛЯ АНАЛИЗА ФИНАНСОВОГО СОСТОЯНИЯ ПРЕДПРИЯТИЯ

Рассмотрены сущность, цели составления и заинтересованные пользователи финансовой отчетности, ее недостатки в ходе анализа финансового состояния. Доказано, что финансовая отчетность предприятия требует совершенствования для обеспечения полного удовлетворения информационных потребностей заинтересованных пользователей, поскольку существующая система показателей этой отчетности не позволяет в полной мере решить все задачи анализа финансового состояния предприятия. Предложены пути улучшения структуры финансовой отчетности предприятия.

Ключевые слова: финансовая отчетность, финансовое состояние, финансовый анализ.

Nataliia Ivanchuk,
PhD, docent of Economics, Management and Marketing Department,
The National University of Ostroh Academy

FINANCIAL STATEMENTS AS AN INFORMATION SOURCE FOR THE FINANCIAL CONDITION ANALYSIS AT THE ENTERPRISE

Financial statements contain a wide range of indicators that are required for the correct assessment of the financial resources, directions of investment and efficiency of financial resources usage at the enterprise. This enables to ensure the adoption of the necessary management decisions, to raise funds to finance the activities of the entity from potential investors.

In the research, the author has considered the essence, the purpose of drawing up and interested users of the financial statements, its shortcomings in the analysis of a financial condition. The article has proved that the financial statements of the company need improvement to ensure fuller satisfaction of the information needs of interested users, as the existing system of indicators of this report does not fully solve all the problems of financial condition analysis of the company. The author has suggested the following ways to improve the structure of financial statements of the enterprise:

1) in the Income Statement:

- adding lines that will show fixed and variable costs of the enterprise;
- showing in a separate line the financial costs related to the accrual of interest for the use of borrowed funds;

2) in the Cash Flow Statement (created by the direct method):

- adding an additional section, which reflects the monthly receipt and expenditure of cash (during the reporting and previous period);

3) in the Financial Statement Notes:

– providing a detailed interpretation of the articles from the previous forms so that users do not have questions about the content of articles that contain the word «others»;

– providing the necessary information about the renewal of fixed assets; the usage of equipment; rationing of current assets; changes in overdue receivables; structure of receivables and payables in terms of such types as debts under the terms of contracts and overdue debts;

– publishing the index of prices for products of the enterprise and the index of change in the cost of production compared to the previous year; buyers and suppliers the company interacts with; prices and profitability of securities owned by the company; investments in inventory incurred during the year;

4) approving a single form of the Financial Statement Notes that will ensure uniformity of information presentation by all domestic enterprises.

Keywords: financial statements, financial condition, financial analysis.

Постановка проблеми. Для забезпечення об'єктивної оцінки фінансового стану підприємства важливу роль відіграє достовірне та повне інформаційне забезпечення. Серед типових джерел інформації слід виділити планові, звітні, облікові та необлікові джерела. Звітні джерела належать до головних та містять в собі всі види звітності підприємства, яка включає фінансову звітність, статистичну, податкову та спеціальну. Фінансова звітність характеризується тим, що містить широке коло показників, необхідних для правильної оцінки джерел формування, напрямів розміщення та ефективності використання фінансових ресурсів підприємства. Це дає змогу забезпечити прийняття необхідних управлінських рішень, залучити кошти для фінансування діяльності суб'єкта господарювання від потенційних інвесторів.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питання формування та складання фінансової звітності неодноразово висвітлювалися у працях таких вчених, як М. І. Бондар, Ю. А. Верига, З. В. Задорожний, С. О. Левицька, Л. І. Лежненко, В. О. Лукін, М. М. Орищенко, І. П. Панчук, Л. П. Петришин, Н. В. Прохар, Сиротюк Г.В. та ін. Питання інформаційного забезпечення при проведенні оцінки фінансового стану розглядали М. Д. Білик, І. М. Боярко, О. В. Дейнека, Н. А. Дехтяр, Л. В. Івченко, О. В. Люта, О. М. Пахненко, Н. Г. Пігуль, Л. О. Рубан, О. Є. Федорченко, О. О. Шермет, І. О. Школьник та ін.

Віддаючи належне вагомому внеску робіт зазначених вчених, варто сказати, що потребують розробок питання, пов'язані з удосконаленням фінансової звітності підприємства з точки зору підвищення ефективності оцінки його фінансового стану та покращення задоволення інформаційних потреб користувачів.

Мета і завдання дослідження. Мета дослідження полягає у визначенні шляхів покращення фінансової звітності підприємства для забезпечення повнішого задоволення інформаційних потреб користувачів. Для виконання поставленої мети важливо розглянути сутність, мету складання та зацікавлених користувачів фінансової звітності, її недоліки у процесі проведення аналізу фінансового стану та сформулювати шляхи покращення фінансової звітності підприємства.

Виклад основного матеріалу. Відповідно до п. 3 НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» фінансова звітність – це звітність, що містить інформацію про фінансовий стан та результати діяльності підприємства [1].

Метою складання фінансової звітності є надання користувачам для прийняття рішень повної, правдивої та неупередженої інформації про фінансовий стан та результати діяльності підприємства [1].

Відповідно до ст. 2 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» і п. 1 Порядку подання фінансової звітності фінансову звітність зобов'язані подавати [2–3]:

1) всі юридичні особи, створені відповідно до законодавства України (незалежно від організаційно-правової форми господарювання та форми власності);

2) представництва іноземних суб'єктів господарської діяльності.

Фінансову звітність і консолідовану фінансову звітність підприємства (крім суб'єктів державного сектора) складають відповідно до національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку та міжнародних стандартів фінансової звітності [4].

Фінансова звітність може бути повною і скороченою [4].

Повний склад фінансової звітності:

1) форма № 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)»;

2) форма № 2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)»;

3) форма № 3 «Звіт про рух грошових коштів (за прямим методом)» або форма № 3-н «Звіт про рух грошових коштів (за непрямим методом)»;

4) форма № 4 «Звіт про власний капітал»;

5) форма № 5 «Примітки до річної фінансової звітності»;

6) форма № 6 «Додаток до приміток до річної фінансової звітності «Інформація за сегментами».

Фінансова звітність є одним із найважливіших документів, які складає підприємство. Вона дає змогу зацікавленим сторонам оцінити основні аспекти фінансово-майнового стану суб'єкта господарювання та фінансових результатів його діяльності.

До зацікавлених користувачів фінансової звітності варто віднести потенційних інвесторів, кредиторів, покупців, постачальників, власників (акціонерів), конкурентів, менеджерів, персонал підприємства, державні органи, аудиторські компанії, консалтингові компанії та ін.

Для тих користувачів, які відносяться до зовнішніх, оприлюднена фінансова звітність є єдиним та найбільш детальним джерелом фінансової інформації про підприємство.

Фінансова звітність дає змогу вирішувати такі завдання фінансового аналізу:

- 1) аналіз майнового забезпечення підприємства;
- 2) аналіз джерел формування фінансових ресурсів підприємства;
- 3) аналіз фінансової стійкості підприємства;
- 4) аналіз ліквідності і платоспроможності підприємства;
- 5) аналіз грошових потоків підприємства;
- 6) аналіз кредитоспроможності підприємства;
- 7) аналіз ділової активності підприємства;
- 8) аналіз інвестиційної активності підприємства;
- 9) аналіз прибутковості та рентабельності діяльності підприємства;
- 10) діагностика ймовірності настання банкрутства підприємства;
- 11) комплексна порівняльна рейтингова оцінка фінансового стану підприємства.

Методика виконання наведених завдань в теоретичному аспекті постійно розробляється та удосконалюється, проте проблема полягає в тому, що не всі теоретичні обґрунтування можна застосувати на практиці, маючи в розпорядженні оприлюднену фінансову звітність підприємства.

Крім того, суттєво відрізняються примітки до річної фінансової звітності, складені за національними та міжнародним стандартами. МСБО та МСФЗ не визначають чітких таблиць по заповненню приміток, а натомість надають перелік вимог до приміток [5].

Підприємства, що складають фінансову звітність за національними стандартами, заповнюють примітки згідно затвердженої форми [6], в тому числі підприємства, для яких обов'язковість оприлюднення річної фінансової звітності та консолідованої звітності встановлена законодавством, також наводять у примітках всю іншу інформацію, розкриття якої передбачено положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку.

Аналіз вимог до фінансової звітності підприємств показав, що вона не дозволяє вирішити в повній мірі завдання фінансового аналізу.

Зокрема, виникають такі проблемні аспекти:

- 1) при аналізі майнового забезпечення підприємства:
 - неможливість оцінки коефіцієнта оновлення основних засобів через відсутність інформації щодо первісної вартості нових основних засобів, які надійшли на підприємство за звітний (попередній) період;
 - неможливість оцінки причин інших змін первісної вартості основних засобів, інформація за якими не наводиться;
 - неможливість оцінки інтенсивного та екстенсивного використання обладнання підприємства, оскільки не наводиться фактичний, плановий фонд робочого часу, плановий та фактичний виробіток одиниць обладнання;
 - неможливість коректної оцінки фондоозброєності та технічної озброєності праці внаслідок відсутності інформації щодо структури персоналу підприємства;
 - неможливість оцінки перехідних залишків запасів у порівнянні з їх нормативом;
 - неможливість визначення причин змін простроченої дебіторської заборгованості;
- 2) при аналізі джерел формування фінансових ресурсів підприємства:
 - неможливість детального визначення причин зміни додаткового капіталу та інших змін у власному капіталі, що відображаються в р. 4290 Ф. 4;
 - відсутність єдиного підходу до розшифрування кредиторської заборгованості за термінами непогашення;
- 3) при аналізі фінансової стійкості підприємства:
 - неможливість коректної оцінки коефіцієнта покриття відсотка, оскільки фінансові витрати (р. 2250 Ф. 2) не вичерпуються відсотками за позики, але і можуть включати процентні витрати при дисконтуванні забезпечень;
- 4) при аналізі грошових потоків підприємства:

– неможливість оцінки рівномірності та синхронності грошових потоків внаслідок відсутності інформації щодо руху грошових коштів у розрізі кожного місяця звітного та попереднього періодів;

5) при аналізі ділової активності підприємства:

– неможливість оцінки інформації про покупців та постачальників, з якими взаємодіє підприємство;

6) при аналізі інвестиційної активності підприємства:

– неможливість оцінки ефективності фінансових інвестицій підприємства у фондові інструменти, оскільки не розкривається інформація щодо доходів та витрат на придбання кожного виду цінного паперу, їх дивідендної, купонної доходності;

– неможливість оцінки повного обсягу реальних інвестицій підприємства за звітний (попередній) рік, зокрема внаслідок відсутності інформації щодо понесених інвестицій в запаси. Капітальні інвестиції, понесені за рік, розшифровуються лише окремими підприємствами;

7) при аналізі прибутковості та рентабельності діяльності підприємства:

– неможливість повною мірою оцінити формування фінансових результатів підприємства, зокрема інші операційні доходи та витрати у складі іншої операційної діяльності, інші фінансові доходи і витрати, інші доходи та витрати у складі іншої діяльності, оскільки детальна інформація за цими статтями не наводиться;

– неможливість повноцінно здійснити операційний аналіз діяльності підприємства, зокрема оцінити рівень виробничого ризику через силу дії операційного левериджу, поріг рентабельності, запас фінансової міцності, скільки для розрахунку цих показників потрібна інформація щодо поділу витрат на постійні і змінні, що не наводиться у фінансовій звітності;

– неможливість здійснити реалістичний факторний аналіз формування валового прибутку підприємства, оскільки не наводиться інформація щодо індексу цін на продукцію підприємства та індексу зміни собівартості продукції порівняно із попереднім роком;

8) при діагностиці ймовірності настання банкрутства підприємства:

– виникає недостатньо глибоке оцінювання причин, що зумовили динаміку показників ймовірності настання банкрутства внаслідок недолік виконання попередніх завдань фінансово аналізу;

9) при комплексній порівняльній рейтинговій оцінці фінансового стану підприємства:

– виникає недостатньо глибоке оцінювання причин, що зумовили динаміку комплексного рейтингового показника внаслідок недолік виконання попередніх завдань фінансового аналізу.

В цілому слід також додати, що фінансова звітність надає необхідну інформацію для загальної оцінки ліквідності та платоспроможності підприємства. Також можливо оцінити кредитоспроможність підприємства згідно вимог Постанови Правління НБУ «Про затвердження Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями» [7]. Проте, якщо глибоко аналізувати причини змін цих аспектів фінансового стану підприємства, то недоліки аналізу грошових потоків, кредиторської заборгованості, запасів, простроченої дебіторської заборгованості зумовлять недостатньо обґрунтовані висновки для прийняття управлінських рішень.

Висновки. Фінансова звітність підприємства потребує удосконалення для забезпечення повнішого задоволення інформаційних потреб зацікавлених користувачів, оскільки наявна система показників цієї звітності не дозволяє повною мірою вирішити всі завдання аналізу фінансового стану підприємства.

Доцільно визначити такі шляхи покращення фінансової звітності підприємства:

1) у звіті про фінансові результати ввести рядки, що забезпечать розшифрування постійних та змінних витрат підприємства; окремим рядком також показувати фінансові витрати, які стосуються нарахування відсотків за користування позиковими коштами;

2) у звіті про рух грошових коштів за прямим методом ввести додатковий розділ, де відображати надходження та витрачання грошових коштів помісячно (за звітний і попередній період);

3) у примітках доцільно:

– наводити детальне розшифрування статей попередніх форм таким чином, щоб у користувачів не виникало запитань щодо змісту статей, які містять слово «інші»;

– подавати необхідну інформацію про оновлення основних засобів; роботу обладнання; нормування оборотних активів; формування простроченої дебіторської заборгованості; структуру дебіторської та кредиторської заборгованості у розрізі таких видів, як заборгованість згідно умов договорів та прострочена заборгованість;

– публікувати індекс цін на продукцію підприємства та індекс зміни собівартості продукції порівняно із попереднім роком; покупців та постачальників, з якими взаємодіє підприємство; ціни та доходність цінних паперів, якими володіє підприємство; інвестиції у товарно-матеріальні цінності, що були понесені за рік;

4) у НП(С)БО 1, поряд із затвердженими формами балансу, звіту про фінансові результати, звіту про рух грошових коштів та звіту про власний капітал, затвердити єдину форму приміток, що забезпечить однорідність подання інформації всіма вітчизняними підприємствами.

Література

1. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: наказ М-ва фінансів України від 07 лют. 2013 р. № 73. Верховна Рада України: веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text> (дата звернення: 10.09.2020).

Nakaz pro zatverdzhennia Natsionalnoho polozhennia (standartu) bukhgalterskoho obliku 1 «Zahalni vymohy do finansovoi zvitnosti» 1999 (Ministerstvo finansiv Ukrainy). [Order on Approval of National Accounting Standard 1 “General Requirements for Financial Reporting” (Ministry of Finance of Ukraine)]. *Oficijnyj sajт Verkhovnoji Rady Ukrainy* [The official site of the Verkhovna Rada of Ukraine]. < <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text> > (2020, September, 10). [in Ukrainian].

2. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16 лип. 1999 р. № 996-IV. Верховна Рада України: веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> (дата звернення: 10.09.2020).

Zakon pro bukhgalterskyi oblik ta finansovu zvitnist v Ukraini 1999 (Verkhovna Rada Ukrainy). [Law on Accounting and Financial Reporting in Ukraine (Verkhovna Rada of Ukraine)]. *Oficijnyj sajт Verkhovnoji Rady Ukrainy* [The official site of the Verkhovna Rada of Ukraine]. < <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> > (2020, September, 10). [in Ukrainian].

3. Про затвердження Порядку подання фінансової звітності: постанова КМУ від 28 лют. 2000 р. № 419. Верховна Рада України: веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/419-2000-%D0%BF#Text> (дата звернення: 10.09.2020).

Postanova pro zatverdzhennia Poriadku podannia finansovoi zvitnosti 2000 (Kabinet Ministriv Ukrainy). [Resolution on Approval of the Procedure for Submission of Financial Statements (The Cabinet of Ministers of Ukraine)]. *Oficijnyj sajт Verkhovnoji Rady Ukrainy* [The official site of the Verkhovna Rada of Ukraine]. < <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/419-2000-%D0%BF#Text> > (2020, September, 10). [in Ukrainian].

4. Вороная Н., Чернишова Н. Головне про річну фінзвітність. Податки & Бухоблік. 2019. № 101. URL: <https://i.factor.ua/ukr/journals/nibu/2019/december/issue-101/article-105998.html> (дата звернення: 10.09.2020).

Voronaia, N., Chernyshova, N. (2019). Holovne pro richnu finzvitnist [The main thing about the annual financial statements]. *Podatky & Bukhoblik* [Taxes and Accounting], 101. < <https://i.factor.ua/ukr/journals/nibu/2019/december/issue-101/article-105998.html> > (2020, September, 10). [in Ukrainian].

5. Довідка щодо підготовки приміток до фінансової звітності, складеної за міжнародними стандартами фінансової звітності. Вісник МСФЗ. 2015. № 10. URL: https://msfz.ligazakon.ua/ua/magazine_article/FZZ00107 (дата звернення: 10.09.2020).

Dovidka shchodo pidhotovky prymitok do finansovoi zvitnosti, skladenoї za mizhnarodnymy standartamy finansovoi zvitnosti 2015 (Natsionalna komisiia z tsinnykh paperiv ta fondovoho rynku). [Information on the Preparation of Notes to the Financial Statements Prepared in Accordance with International Financial Reporting Standards (National Securities And Stock Market Commission)]. *Bulletin of International Financial Reporting Standards*, 10. < https://msfz.ligazakon.ua/ua/magazine_article/FZZ00107 > (2020, September, 10). [in Ukrainian].

6. Про Примітки до річної фінансової звітності: наказ М-ва фінансів України від 29 листоп. 2000 р. № 302. Верховна Рада України: веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0904-00#Text> (дата звернення: 10.09.2020).

Nakaz pro Prymitky do richnoi finansovoi zvitnosti 2000 (Ministerstvo finansiv Ukrainy). [Order on Notes to the Annual Financial Statements (Ministry of Finance of Ukraine)]. *Oficijnyj sajт Verkhovnoji Rady Ukrainy* [The official site of the Verkhovna Rada of Ukraine]. < <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0904-00#Text> > (2020, September, 10). [in Ukrainian].

7. Про затвердження Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями: постанова НБУ від 30 черв. 2016 № 351. Верховна Рада України: веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0351500-16#n33> (дата звернення: 10.09.2020).

Postanova pro zatverdzhennia Polozhennia pro vyznachennia bankamy Ukrainy rozmiru kredytnoho ryzyku za aktyvnymy bankivskymy operatsiiamy 2016 (Natsionalnyi bank Ukrainy). [Resolution on Approval of the Regulations on Determining the Amount of Credit Risk by Banks of Ukraine for Active Banking operations (National Bank of Ukraine)]. *Oficijnyj sajт Verkhovnoji Rady Ukrainy* [The official site of the Verkhovna Rada of Ukraine]. < <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0351500-16#n33> > (2020, September, 10). [in Ukrainian].